

Guillem Fiol

Miratges

Un servidor té el plaer de presentar als lectors de la revista *Temps moderns* d'aquest mes les pel·lícules *El político* (*All the king's men*, Robert Rossen, 1949) i *En un lugar solitario* (*In a lonely place*, Nicholas Ray, 1949).

Amb un títol original d'arrel "shakesperiana", que seria recuperat i pertinentment modificat a *Todos los hombres del presidente* (*All the president's men*, Alan J. Pakula, 1976), *El político* és una de les obres més conegudes de Robert Rossen, juntament amb *El buscavidas* (*The hustler*, 1961), i és una adaptació de la novel·la homònima de Robert Penn Warren guanyadora del prestigiós premi Pulitzer.

L'eix de tot el relat és la particularitat que teòricament presenta el seu protagonista, el polític Willie Stark, té fama de ser un home honrat, aquest és la causa que Jack, el periodista interpretat per John Ireland, es desplaci a la petita localitat de Kanoma per escriure'n un article, sobre ell. A la pregunta que fa Jack a l'editor del diari on treballa sobre què pot tenir d'especial un polític de Kanoma, l'editor li respon: "Dicen que es un hombre honrado.", paraules que ens remetent novament a Shakespeare (el discurs de Marc Antoni sobre Brutus a *Juli Cèsar*). Com si fos una història de cinema negre, amb periodistes i polítics en lloc de policies i mafiosos, el personatge de Jack ens anirà contant el que creu interessant amb una veu en *off*, complement interessant a la interpretació de John Ireland, actor poc procliu a aquest tipus de papers però, en canvi, força habitual a *westerns*, com *Río Rojo* (*Red River*, Howard Hawks, 1947) o *Duelo de titanes* (*Gunfight at O.K. Corral*, John Sturges, 1957).

És d'admirar la diàfana estructuració del guió (obra de Rossen mateix) i la coherent distribució que fa d'un dels principals protagonistes col·lectius del film, el poble. La narració comença amb un Willie Stark (Broderick Craw-

ford) fent un discurs a una dotzena de persones només, a les quals avisa pel que fa a la deshonesta actuació de les persones que tenen el poder de la ciutat, unes reflexions en veu alta que se sustenten en les paraules "honradesa" i "fets i xifres". La veu de Willie és massa alta pels poderosos al·ludits, que ordenen a la policia que el faci callar. És especialment indignant la seqüència en què Willie és posat en llibertat pels mateixos que l'havien fet arrestar, al·legant el principi de "llibertat d'expressió", acció vertaderament cínica quan, evidentment, l'alliberament es produeix després d'haver aconseguit que Willie hagués d'interrompre el seu discurs. Òbviament, el coratge i honestat de Willie provoquen en el periodista Jack una molt grata impressió, que tradueix en les línies que li dedica en el seu article, molt més quan és testimoni de la pressió que reben ell i la seva família perquè abandoni la seva croada. Els llargs tentacles dels poderosos (el segon personatge col·lectiu que apareix a *El político*) faran que, més endavant, Jack decideixi deixar la seva feina davant la impossibilitat de seguir escrivint amb llibertat sobre Stark.

El film de Rossen és un retrat directe i cruel de Willie Stark, però considero que té un dels seus punts forts en la definició dels homes (i dones) a què es refereix el seu títol original. Si ens ocupem primer de la caracterització de Jack, hem de fer notar el paper que juga un lloc com Burden's Landing, la seva rica llar familiar, a la qual, simbòlicament, només s'hi pot arribar en barca, per provar-se separat de terra ferma per

... En un lugar solitario *desenvolupa la significació que té una trama criminal (...) en la relació que mantenen el guionista interpretat per Bogart i l'actriu de segona fila que interpreta Grahame.*

una entrada de mar. A la manera d'un "fordià" Innisfree, és un paradís de descans o retir de l'atrafegament de la vida quotidiana però, això sí, no localitzat en la pròpia família de Jack (una mare alcohòlica i un padrastre ultraconservador), sinó en la veïna família dels Staunton, integrada per altres personatges extraordinàriament ben perfilats per Rossen: la refinada Ann (interpretada per l'esposa d'Ireland a la vida real, Joanne Dru), el seu germà metge i el seu oncle jutge, tres figures que seran transcendents en una història que, en els primers moments, sembla ser-los bastant aliena. És evident que el personatge del padrastre no pretén resultar simpàtic a l'espectador, però hem de subratllar que el judici que fa sobre Stark, afirmant que és un home tan propens a la corrupció com els altres, acaba tenint raó de ser, tot i que l'espectador, com Jack mateix, el censuri en un principi. En aquest sentit, no podem passar per alt que Stark i Jack comparteixen les ànsies de convertir-se en algú, el primer per egolatria i el segon perquè així li ho demana la seva estimada Ann.

Els freqüents muntatges americans permeten al film anar avançant ràpidament en una trama en què hi passen moltes coses (potser massa) i en què hi destaquen diversos moments brillants en la direcció de Rossen, com és la subtils amb què posa en escena el tràgic accident de l'escola causat per unes infraestructures deficientes o l'èmfasi que posa per tal que l'espectador es fixi en el fet que Stark guarda tots els retalls de diari on se'l cita, una prova més de la seva egolatria.

M'agradaria dedicar unes línies a un dels personatges més interessants del brillant conjunt que apareix al llarg del metratge, com és de l'assessora interpretada per la sempre inquietant Mercedes McCambridge (recordem les seves interpretacions a *Johnny Guitar* [*Johnny Guitar*, Nicholas Ray, 1954] o a *Gigante* [*Giant*, George Stevens, 1956], per no parlar de l'efecte que provoca com posant la veu a la posseïda Linda Blair a *El exorcista* [*The exorcist*, William Friedkin, 1973]). A més dels innegables dots en la interpretació que demostra, és el seu un encert total de càsting, ja que la duresa de les seves faccions la fan ideal com a contraposició a la delicadesa de les d'Ann, rival seva en l'estimació de Willie i, per altra banda, vénen també com anell al dit en el paper de persona cruelment sincera. No podem passar per alt que és precisament ella la que dona a conèixer a un encara ingenu Stark que se l'està utilitzant per a dividir el vot de l'electorat i que també serà ella la que digui a Jack que la seva estimada Ann és l'amant de

En un lugar solitario.

PAPERS DE CINEMA

Willie. No obstant, el seu personatge queda bastant diluït cap al final i arriba a ser deixat de banda, no sabem si per exigències del metratge o alguna altra raó semblant, en detriment dels personatges principals.

El político planteja el concepte de l'honestat no tant des del punt de vista dels fins o objectius, sinó del que es fa per aconseguir-los i a què es renuncia. Els personatges es mouen constantment en el dilema que suposa legítimament accions discutibles des d'un punt de vista ètic per aconseguir uns objectius que, en principi, es poden considerar com a positius. És precisament en aquest factor on personalment crec que més brilla la tasca de Rossen, en el difícil que pot ser destriar el Bé del Mal, tant si es volen establir com a objectius a aconseguir, com a vies per anar més enllà o com a fonaments sobre els quals edifica la vida de cadascun. Ann decideix ser l'amant de Willie perquè veu en ell un home especial que, del no-res, acaba sent algú, cosa que no acaba d'aconseguir Jack, però també té el contrapunt de ser un home casat; Jack i el doctor tenen com a model a seguir l'honest judge, però descobreixen que va tenir un incident reprovable en el passat que, a més, no saben quina importància donar-li; el mateix judge pot tenir l'oportunitat de fer un bon servei en honor de la Llei i la Justícia, però a costa de treballar per a un Stark que ho aconseguix tot de manera "dubtosa"; la sacrificada esposa de Lucy veu en el seu marit algú que pot ser un home important, però ha d'acabar veient com això acaba perjudicant excessivament la unitat familiar i valorarà molt més el sincer reconeixement de culpa que mostra el seu fill després de l'accident que costa la vida a la seva acompanyant (un accident que, de manera un tant irònica, té lloc en una carretera batejada com a Willie Stark).

Voldria subratllar, per altra banda, l'especial lloc que ocupen les masses de votants dins el relat. Evidentment, és el poble el que possibilita que Stark arribi a governador de l'estat i és en nom d'ell que Willie pren les decisions. Però la crisi del seu imperi, per dir-ho així, té lloc quan comença a confondre la seva persona i els seus interessos amb els que pugui tenir el poble. Rossen ho transmet magistralment en l'escena final que té lloc al tribunal, on hi ha escrites les paraules de Stark "La voluntat del poble és la llei d'aquest estat", una sentència que Rossen dona a conèixer precisament quan el poble mateix fa crits en favor del governador que han estat prèviament sol·licitats per un personal altaveu, tergiversant així el concepte de "voluntat del poble" i posant de manifest la facilitat amb què aquesta pot ser manipula-

da, una denúncia tan vàlida per als anys 40 com en l'actualitat.

Unes línies més amunt hem dit que *El político* recordava, per recursos narratius i estètics, les pel·lícules de cinema negre, però sense polícies ni mafiosos. Però hem de dir ara que, a mesura que avança el metratge, aquestes barreres s'acaben fent molt borroses. Willie vesteix i actua com els mafiosos del cinema negre i bona part dels seus acompanyants podrien passar perfectament per sequaços d'Al Capone i companyia. És molt trist observar el cas particular de Sugar Boy, el tartamut encarregat del bar de Kanoma que és defensat per Willie al principi, que n'acaba com a sequaç. Fins i tot, l'home que acusa el seu fill de la mort de la noia apareix assassinat "en estranyes circumstàncies", acció que en res difereix de les dels reis del crim. Igualment, tampoc difereix la megalòmana declaració final del moribund Stark de la feta per tants i tants tirans al llarg de la història, que és la bena que els impedeix veure com s'estan forjant la seva pròpia destrucció

El citat guió de Solt és (...) l'aspecte més notable del film, d'on surt algun diàleg entre Bogart i Grahame realment insinuant i enginyós i que sap aprofitar la tasca com a guionista del personatge de Bogart per aconseguir alguns moments gairebé d'humor negre.

a marxés forçades, obsessionats en contemplar el mirall no de la realitat, sinó del miratge hipnòtic del poder.

Dediquem els paràgrafs finals d'aquest article a *En un lugar solitario*, pel·lícula filmada el mateix any que *El político* per un altre director de carrera un tant convulsa, Nicholas Ray, i protagonitzada per Humphrey Bogart i Gloria Grahame.

En la seva hora i mitja de durada, *En un lugar solitario* desenvolupa la significació que té una trama criminal, intranscendent per si mateixa, en la relació que mantenen el guionista interpretat per Bogart i l'actriu de segona fila que interpreta Grahame. En el fons, tant el guió d'Andrew Solt com la posada en escena de Ray estan totalment al servei del personatge construït per Bogart en altres pel·lícules, l'etern cínic de cigar penjant amb desgana d'uns llavis poc propensos al somriure. No obstant, no deixa de tenir mèrit que aquest servilisme (que no té per què ser negatiu) s'estructuri entorn d'un

personatge que, exceptuant les emocions que es desprenguin d'un final que no desvetllaré, no és precisament simpàtic, per ser un individu de caràcter irascible i violent que no pot controlar els seus impulsos, però que, això sí, demostra en alguns moments el seu bon cor (recordem l'escena en què envia anònimament un ram de flors a l'al·lota assassinada).

El citat guió de Solt és, des del meu punt de vista, l'aspecte més notable del film, d'on surt algun diàleg entre Bogart i Grahame realment insinuant i enginyós i que sap aprofitar la tasca com a guionista del personatge de Bogart per aconseguir alguns moments gairebé d'humor negre fruit d'un tractament distant, a vegades irreverent, del dramatism que sempre suposa un crim, recuperant així alguns personatges de films de Hitchcock, com *Sospescha* (*Suspicion*, 1941) o *La sombra de una duda* (*Shadow of a doubt*, 1943). Des del punt de vista de la trama criminal, és evident, com ja he dit, que el desenvolupament de la seva investigació és tan poc important que pràcticament no se'n diu res, però sí que presenta un punt d'originalitat que, al cap i a la fi, és el que dona peu a la peculiar relació que mantenen Bogart i Grahame: la noia és la coartada del sospitós Bogart, però no n'està convençuda de la innocència, d'aquest.

Així mateix, *En un lugar solitario* sap jugar amb les convencions genèriques i amb l'espectador, presentant una efectiva Gloria Grahame com a misteriosa rossa que protagonitzarà un gir en el relat que provoca que les sospites de l'espectador no se centrin en ella sinó en el protagonista. Igual que els films de Hitchcock mencionats, la pel·lícula de Ray es fonamenta en el fenomen de la sospita i les conseqüències que provoca que aquesta es manifesti en persones que senten una estimació mútua. Tot i que el personatge del guionista un poc al marge de Hollywood podia venir bé per a les inquietuds personals de Ray, crec que on manifesta millor el seu talent és en la direcció de les escenes que comparteixen els dos protagonistes, basades principalment en una eficaç direcció d'actors, però també en una expressiva fotografia, de Burnett Guffey, director de fotografia també d'*El político*.

Tot plegat, *En un lugar solitario* és un film amb irregularitats, però força interessant des del punt de vista del plantejament d'una situació incòmoda motivada per un assassinat com a teló de fons, obstacle de difícil superació en una relació sentimental en què el miratge de la sospita no acaba de desdibuixar-se per així aplanar el trajecte cap a l'amor més ple, aquí concretat en la unió matrimonial. ■